

дії у певній множині і замкненості множини відносно даної дії. Наприклад. Чи будуть замкнені відносно дій додавання, віднімання, множення такі числові множини: а) $\{1; 2; 3; 4\}$; б) $\{0; 1\}$; в) $\{0\}$; г) $\{1\}$. Чи будуть замкнені відносно дій додавання та множення такі множини: а) всіх парних чисел; б) всіх непарних чисел; в) всіх цілих чисел, що кратні 5; г) всіх простих чисел?

Вправи на перевірку виконання законів дій у різних числових множинах. Наприклад. Які із наступних рівностей хибні, якщо a, b, c – дійсні числа і $a \neq b$:

а) $a + b = b + a$; б) $(a + b) + c = a + (b + c)$; в) $a - b = b - a$; г) $a \cdot b = b \cdot a$;

Вправи на розкриття значення основних властивостей (законів) дій для тотожних перетворень; формування правил, тощо. Наприклад. Спростити вираз і назвати які властивості дій додавання, множення і віднімання застосувались при цьому: а) $m(c + m) - c(m + c)$; б) $a^2 - b(a + b) + a(b - a)$; в) $a(b^2 - a) + b(a^2 - b) + (a - b)^2$. Назвати, які властивості дій додавання, множення, віднімання застосовувались при виведенні формул скороченого множення?

Вправи на наявність нейтральних та симетричних елементів у конкретних множинах для різних алгебраїчних операцій. Наприклад. Чи існує у множині цілих чисел, ще число, яке має властивості нуля? Чи для

кожного цілого числа існує протилежне до нього число? Якщо існує, чи

єдине воно? Назвіть числа, протилежні до даних: ab ; $a + b$; $a - b$; $2a - b$;

$\frac{a+b}{a}$; $\frac{a}{n} + \frac{b}{n}$; $\frac{1}{b} - \frac{1}{a}$. Чи існує в заданій множині для кожного числа йому

протилежне: а) множина від'ємних чисел; б) $A = \{-1; 1\}$; в) $E = \{-1; 0; 1\}$;

г) множина усіх правильних дробів? Чи можуть бути взаємнооберненими числами: а) два цілих числа; б) два рівних числа; в) числа, протилежних

значків? Вказати числа, обернені до даних, відмінних від нуля: а) a ; б) $-a$; в)

$\frac{1}{a}$; г) $a + b$.

Тоді строге означення алгебраїчної операції вводиться як результат систематизації та узагальнення знань учнів про операції додавання, віднімання, множення, ділення, піднесення до степеня, тощо.

Література:

1. М.І. Шкіль, Т.В. Колесник, Т.М. Хмара. Алгебра і початки аналізу: Експериментальний навчальний посібник для 10 класу шкіл з поглибленим вивченням математики та спеціалізованих шкіл фізико-математичного профілю – К.: Освіта, 1993. – 237с.

2. Александров П.С. Введение в теории групп -М.: Наука, 1980 -143с.

Н.В. Сивопляс

СПЕЦИФІКА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ДЕПРИВАЦІЇ.

Однією з головних рис суспільно-політичного життя сучасного світового співтовариства є глобальний процес демократизації, який за

останню чверть століття охопив значну частину країн світу. Основою демократичного ладу є людина, яка розкриває свій потенціал, та має підготовку в галузі гуманітарних знань, сповідує демократичні цінності, відповідає певному рівню соціальної компетентності. У сучасній системі освіти закономірним стає пошук шляхів удосконалення змісту навчального процесу, надання йому модернового європейського характеру. Формування нового освітнього процесу, нової освітньої політики вимагає визначення так званих проблемних зон, що виникають внаслідок дії негативних соціальних тенденцій та прояву деструктивних суспільних феноменів. Прикладом і гострою проблемою є явище депривації (у перекладі з англійської означає — позбавлення, обмеження можливостей задоволення життєво важливих потреб). Глибина і вага деприваційних порушень індивідуально розрізняються в залежності від строку настання деприваційного впливу, його тривалості, інтенсивності, а також від якостей деприваційного впливу.

Предметом мого дослідження є вплив деприваційних умов на формування особистості дітей молодшого шкільного віку.

Гіпотеза дослідження базується на тому, що відрив дитини від батьків сприяє розвитку, так званих деприваційних психічних розладів, що тим важче, чим раніше дитина відірвана від матері і чим довготриваліше впливає на неї фактор відриву. У сирітські установи звичайно попадають діти, які вже давно позбавлені батьківського тепла, і внаслідок цього страждають від психічної депривації.

Аналіз психологічного механізму готовності виконувати завдання вчителя в першокласників масової школи і школи-інтернату має різну психологічну природу. Одним з найважливіших критеріїв психологічної готовності до шкільного навчання є здатність дитини бачити у вчителі не просто дорослого, а саме вчителя, людину, що повинна чомусь навчити, передати якісь важливі знання. Можна сказати, що дитина, яка прийшла до школи, повинна вміти вступати в такі відносини з дорослими, які опосередковані особливою соціальною роллю останнього. В експериментах Г.М. Прихожан і Н.М. Товстих виявлена підвищена готовність вихованців інтернату виконувати будь-яке завдання педагога. У той же час, готова до шкільного навчання "сімейна" дитина сприймає задачу на вправу саме як навчальну, тобто таку, яку задають учню, щоб він чомусь навчився і тому відноситься до неї опосередковано, приймаючи шкільні умови, правила — "так треба". Готовність виконувати завдання вчителя у першокласників школи-інтернату виступає як показник саме безумовної, безпосередньої залежності дитини від дорослого.

У дитини, що виховується в закладі інтернатного типу, виявляється високий ступінь незадоволеності, фрустрованості, потреби в спілкуванні з дорослим. Бажання звернути на себе увагу дорослого, заслужити його похвалу настільки велике у першокласників школи-інтернату, що саме воно стоїть за готовністю дітей до виконання завдань вчителя. Підвищена увага до вимог вчителя носить компенсаторний характер. Тоді мотиваційна готовність до школи ґрунтується не на потребі зайняти нову соціальну позицію — позицію школяра, а на потребі в спілкуванні з дорослим, у прагненні залучити до себе його увагу, тобто у такій потребі, що народжується з дефіциту спілкування з дорослим. Але як і будь-яке компенсаторне утворення, подібне відношення до вчителя не може забезпечити адекватної навчальної мотивації.

В.В. Давидов, Д.Б. Эльконін відзначали, що уміння при виконанні

завдання орієнтуватися на визначений загальний спосіб дії — центральна ланканавчальної діяльності. Вихованці школи-інтернату добре справляються тільки з такими завданнями, у яких досить лише послідовно виконувати прямі та елементарні вказівки дорослого. Їхні дії носять покроковий характер: виконання і самоконтроль слідує безпосередньо за вказівкою педагога. У тих випадках, коли правило виконання завдання складніше і вводиться не покроково, а формулюється до початку діяльності, тобто коли дитина повинна орієнтуватися на декілька таких правил, ефективність виконання завдань вихованцями стає незадовільною. Це свідчить про низький рівень розвитку саморегуляції поведінки, що пов'язано з несформованістю у молодших школярів механізмів опосередкування дій внутрішнім планом. У невмінні орієнтуватися на систему заданих правил значну роль відіграє недостатній розвиток наочно-образного мислення. Убогість, обмеженість конкретно-почуттєвого досвіду у дітей, відбивається негативно на формуванні наочно-образного мислення, що як відомо, найбільш інтенсивно формується в дошкільному дитинстві і є необхідним фундаментом для повноцінного оволодіння шкільною програмою. Будь-яка форма мислення, формуючись в діяльності, вимагає для свого розвитку практики рішення задач, проблемних ситуацій і т.п. Подібна практика надзвичайно бідна у вихованців інтернату. Бідність конкретно-почуттєвого досвіду і особливості навчання, що накладаються на це, що найчастіше зводиться до відпрацьовування формально-логічних операцій, окремих знань і навичок, приводять до схематичності, абстрактності мислення дитини, коли розвиток формальних сторін інтелекту замінює собою образне, конкретне, творче пізнання світу. У вихованців школи-інтернату відзначається нездатність діяти в плані образів та уявлень. Нерозвинена уява, відсутність пізнавальної ініціативи і цілеспрямованості ведуть до того, що розумові дії в них украй ситуативні: вони визначаються або предметним оточенням, або прямими вказівками дорослого.

Тому, на самому початку шкільного навчання спостерігається серйозна психологічна проблема — відсутність опосередкованих соціальною роллю відносин учня до вчителя. Таким чином, спотворення взаємин між учнем і вчителем негативно впливає на процес становлення навчальної діяльності, а також на розвиток особистості дитини.

Перелік проблем та недоліків можна продовжувати. Зупинимось на саме тих, що безпосередньо призводять до викривлення особистості.

Психологи виділяють цілий ряд негативних умов, які характеризують суспільне виховання. Головна з них — це специфіка відносин “дорослі — діти”. Особливість даних відносин полягає в малому числі спілкувань між дорослими і дітьми. Присутність різних дорослих, які змінюють один одного, зниження активності і довірливості у спілкуванні, більш групова ніж індивідуальна впливовість вихователя на дитину, не створюють достатніх умов для формування в дітей умінь і навичок позитивного стилю спілкування. Такі дослідники як Л.М. Галігузова, С.Ю. Міщерякова, Л.М. Царегородцева виявили недоліки в області спілкування. Рідкі, короточасні та недостатньо емоційно насичені контакти з дорослими, переважно ділового стилю створюють дефіцит спілкування. Практично відсутні у цих контактах особистісні, інтимні звернення, які в основному спрямовані на регламентацію поведінки. Як результат, у дітей деформується відношення до себе, та оточення. Це ускладнює засвоєння моральних норм, та їхню соціальну адаптацію у дорослому житті.

Хочеться звернути увагу, на умови в яких виховуються діти-сиріти. Суттєві недоліки, що негативно впливають на психічний розвиток дітей це: замкнутість життя у стінах одного приміщення, відсутність контактів із зовнішнім світом. Архітектура приміщень не передбачає наявності власної території, змушуючи дітей постійно перебувати в надмірно великому колективі однолітків, позбавляючи дитину можливості бути деякий час на самоті. У сукупності ці фактори створюють перешкоди прояву індивідуальності дитини. Для розвитку індивідуальності необхідне сполучення колективного й особистого життя людини. Але саме в області особистого життя в таких установах, дитина позбавлена всього необхідного: близьких дорослих, свого “кутка”, особистих іграшок та інших речей — усього того, що входить у поняття “домівка”; волі переміщення усередині та поза приміщенням, контактів з людьми, вибору занять, ігор.

Підводячи підсумки, підкреслимо, що відсутність науково обґрунтованих технологій освіти і недостатня кількість кваліфікованих спеціалістів в сирітських установах призводять до того, що в роботі персоналу головним стає виконання вимог по дотриманню режиму, а не розвиваюче виховання та навчання. Таким чином здається необхідним змінити пріоритети в роботі наших вчителів та вихователів: головною метою роботи слід вважати розвиваюче навчання та виховання, при збереженні відповідної турботи про дітей. Необхідна перебудова умов дитячих будинків та інтернатів для максимального наближення умов життя в сім'ї. Для ефективної організації оксамітньої роботи в закладах інтернатного типу необхідно використовувати такі корекційні методи, як коментоване управління, поетапне формування розумових дій, випереджаюче консультування з важких тем. Основними засобами корекції дисгармонії розвитку емоційної нестабільності мають бути пом'якшення комунікативного напруження, підвищення культурно-освітніх можливостей дітей-сиріт. Такі особистісні прояви, як порушення образу “Я”, неадекватна самооцінка, незадоволене зазіхання на визнання, “комплекс неповноцінності” дитини, повинні пом'якшуватись при безумовному прийнятті дитини вихователем, вибірковому ігноруванні негативних вчинків дитини, “емоційному поглажуванні”. Довіра дитині, формування реально усвідомлених і реально діючих мотивів її поведінки, аналіз конфліктних ситуацій, в які дитина потрапляє, особистий приклад педагога, подальший позитивний вплив його авторитету на відносини дитини з однолітками допоможуть керувати високу нервовість занедбаних дітей, долати труднощі спілкування, неадекватність поведінки. Все це в підсумку підвищує соціальний статус дитини.

Основним висновком статті є положення, що в деприваційних умовах відбувається деформація особистості дитини. Щорічно, випускники сирітських установ вступають до самостійного життя та більшість з них погано адаптуються. В результаті суспільство отримує соціально дезадаптованих громадян. За великим рахунком, це крапля вірусної хвороби, що потрапляє в суспільство, яке з часом втрачає повноцінну зміну поколінь та відчуває суттєві проблеми в соціальній поведінці своїх членів. Вельми важливо, в умовах інтенсивного розвитку науки та модернізації суспільства, переглянути дещо застарілі підходи до навчання та виховання.